

Tisztelt Egybegyültek!

Egy alkalommal, amikor egy Bokor-béli jó barátja temetéséről beszélgettünk, Gyurka bácsi enyhe rosszallását fejezte ki a temetés szövegei miatt. Visszakérdeztem: mit szeretne, hogy elhangozzék az ő temetésén. Hosszasan gondolkozott, és végül a most következő részletet jelölte meg **Wass Albert** *A funtineli boszorkány* című regényéből.

Furcsa, mert ez karácsonyi történet. Lehetett volna találni más, talán ideillőbbnek tűnő szakaszt, de ő ezt jelölte meg, ezért inkább felolvasom ezt a részletet, az ő akaratát teljesítve.

A regénybeli előzményekről csak annyit, hogy két együtt érző öregember karácsonyeste meglátogatja a telet a havasokban magányosan töltő fiatalasszonyt, s épp asztalhoz ülnek, hogy egyszerű karácsonyi vacsorájukat elköltsék a szerény, saját készítésű ajándék átadása után.

„De még az első falatot is alig nyelték le, egyszerre csak megszólalt valami hang odakint, az ajtó előtt. Tiszta, csengettő, fiatal énekhang:

Mennyből az angyal
Eljött hozzátok,
Pásztorok! Pásztorok!
Hogy Betlehembe
Sietve menve
Lássátok. Lássátok.

– Mi ez...? – suttogta az asszony megnyílt szemekkel. Az asztalon koppantak a bicskák. A két öreg fölállt. Aztán Birtalan lassan, ünnepélyesen az ajtóhoz ment, és szélesre kitérte. Három gyermek állt kint, a havazásban, nagyság szerint sorban, és fújták:

Született néktek
Idvezítőtök
Jászolban. Jászolban.
Pajtában fekszik,
Barmok közt nyugszik
Valóban. Valóban.

– Gyertek bé – szólt rá Birtalan a gyermekekre. Azok bementek. Félszegen álltak egymás mellett, és az asszonyt bámulták.

– Hogy találatok ide, mi?

A legidősebbik felelt. Olyan tizennégy éves lehetett.

– Kántálni mentünk magikhoz, mint mindig. Osztán a szálláson nem vót senki. Osztán láttuk a nyomukat, osztán gyöttünk.

– Jól tettétek – bólintott az öreg –, üljete le oda a padra szépen, s ami jár nektek, azt megkapjátok.

A gyermekek illedelmesen leültek a padra egymás mellé szorosán. Bocskorukon olvadni kezdett a hó. Az öreg fölvette a bicskát, s az asztalon lévő szalonnából leszelt három szeletet, majd három kenyeret is hozzá. A gyermekek még mindig az asszonyt nézték kerekre nyílt szemmel.

– Nesztek – mondta az öreg –, egyetek!

– Köszönjük szépen – állt föl a legnagyobbik, és átvette a három szelet kenyeret, és a három szelet szalonnát, és szétoztotta az öccsei közt. Birtalan kotorászni kezdett a tarisznyájában, és előszedett három piculát.

– Ez is a tietek, ni.

Erre Iván is vallatni kezdte a maga tarisznyáját, és onnan is előkerült három piculát.

– Ez is hozzá – mondta –, szépen énekeljetek.

– Jaj, nagyon szépen – szólalt meg az asszony is a kemence mellett –, sohasem hallottam még ilyen szépen énekelni. Elénekelnétek még egyszer? Kaptok hegyes cukrot. Jó lesz?

– Magának elénekeljük ingyen is – felelte a legkisebbik fiúcska, egy alig hétéves kis tömzsi, és már le is tette a szalonnát a padra, és fölállt.

– Nekem miért? – csudálkozott az asszony.

– Mert olyan szép, mint egy igazi angyal.

– Haj, te oda! – csapott a térdére Birtalan. Iván is nevetett. Az asszony elpirult, és mosolyogva lépett a gyermekhez.

– Mi olyan szép rajtam, te?

– A gúnyája! – jelentette ki a fiúcska bátran.

– Hö, hö! – tört ki Birtalanból a jókedv. Iván is a térdét csapkodta. Az asszony is nevetett. Leemelt a falról egy cseréptányért, és átment a másik szobába.

– Gyertek, na – biztatta a gyermek a bátyjait –, énekeljünk el neki. Azok felálltak, lenyelték a falatot, és elkezdtek:

Mennyből az angyal
Eljött hozzátok,
Pásztóóórok, pásztóóórok...

Mind a két versszakot végig. Az asszony ott állt az ajtóban a tányérral.

– Nagyon szép – mondta halkán, kissé meghatottan –, igazán nagyon szép. Köszönöm nektek, gyermekek. Aztán odavitte nekik a tányért, melyen három nagy cukordarab fehérlött.

– Igazi édes cukor! – lelkenedett föl a kicsi, és kikapta a tányérból az egyik darabot. Aztán ültek mind szótlanul, és ettek. Csak a fogak őrlése, az állkapcsok mozgása hallatszott, és a tűz. Az asszony behúzódott a kemence mögé, és nézte őket. Valami furcsát érzett abban a percben. Valami szépet és meleget. Mintha ezek itt mind hozzá tartoznának valamiképpen.

– Ilyen a család – gondolta –, ez az, amit úgy mondanak: család. És reá gondolt, aki valahol messze van. Pedig itt lenne a helye, ezek között. Itt, mellette. Itt. Elszomorodott. Szeretett volna sírni. Jó lett volna sírni.

– Úgy – mondta hirtelen Birtalan, és nadrágjához törölte a bicskát –, ez is megvan. És mostantól kezdve nőnek a napok.

– Mi van? – kapta föl a fejét az asszony a kemence mellett.

– Nőnek a napok. Átfordul a tél. Attól kezdve minden reggel egy jóakarthyit hamarabb kél a nap, s öste későbbben nyugszik. Egy jóakarthyit minden nap. Iván bólintott szótlanul. A gyermekek majsolták a cukrot, és nézték az idegen házat, a falakat, az edényeket s a nagy tulipános ládát a szoba közepén. Az asszony szívében megbizsergett hirtelen az öröm. Hosszabbodnak a napok! Egy jóakarthyit, így mondta az öreg. Ettől a mai estétől kezdve naponta egy jóakarthyit. Naponta egy jóakarthyival közelebb jön a tavasz. Ó, áldja meg az Isten azt, aki jászolban született ezen az estén...

Nem imádkozott még soha, nem is tudta, mi az. De most, hogy hirtelen arra a titokzatos gyermekre gondolt, akiért mindez van, aki jászolba született, s akinek emlékét a templomok őrzik: valami furcsa, boldog meghatottság fogta el, valami alázatos hála ezért a kis jóakarthyért, ami végre megjött a hatalmas és ismeretlen idő mélyében, és minden reggel, és minden este feszít majd egy keveset a nappalok zárján, egy jóakarthyit, éppen csak egy jóaka-

ratnyit... ameddig kitágul, és megnő ez a jóakarát lassan, és kibomlik belőle a tavasz! Megnyílt előtte hirtelen valami titok, mintha fátyol hullott volna le valamiről, ami eddig ismeretlen volt és félelmetes.

– Hála legyen a Krisztus Jézusnak a jóakarataért... – mondta halkán, és a szeme megtelt könnyel.

A gyermekek rábámultak, és nem értették a szavakat. Iván lehajtotta a fejét, Birtalan gondolkozott egy keveset, aztán ezt mondta:

– Igazad van, menyecske, ennél nagyobb dolog nincsen a világon.

Még ültek egy keveset, de egyikük se szólt többet. A gyerekek némán majszolták a cukrot, a tűz duruzsolt. Aztán fölálltak, előbb Birtalan, majd Iván, és kucsmáik után nyúltak. Ujjasaikat leakasztották a szegről.

– Már elmennek? – kérdezte az asszony szomorúan.

– Mindennek megvagyon a maga ideje és rendje. – mondta Birtalan ünnepélyesen –, és mi a karácsonyt most befejeztük. [...]

Az asszony még állt az ajtóban egy ideig. Puhán, nesz nélkül hullt a hó. Aztán lassan bement a házba. Betette az ajtót. Fát rakott a tűzre, elrendezte az edényt, evett. Majd leült a kemence mellé, megszokott helyére, és elgondolkodott mindazon, amik ezen az estén történtek. Látott egy kisgyermeket a jászolban fekvő, akinek Jézus a neve, és mégis jászolban fekszik. Látta a pásztorokat és az angyalokat, és fülében ott zsongott az ének csengő gyermekhangon: Mennyből az angyal... próbálta elénekelni, de nem emlékezett tovább a szavakra. Aztán eszébe jutott a jóakarát, amit a kis Krisztus Jézus hozott le a földre valahonnan, és amelyik ettől az estétől kezdve minden reggel és minden este nyújt egyet a napon. Egy egészen keveset, egy jóakarátnyit csupán, de tágít rajta mégis valamit. És ennek a sok kis jóakarátnak a végén ott jön a tavasz... Valami boldog melegséget érzett ettől, és csöndesen elmosolyodott.”

Almássy Mária

A Piarista Rend búcsúztatója

Kedves Testvérek!

Nem dicsérni, de nem is pusztán temetni jöttem rendtársamat. Hálát adni akarok érte; miatta Istent dicsérni a gyülekezet közepén. Az evangéliumot akarom hirdetni, mégpedig úgy, hogy előtte szeretném meghallani, ki olvasni az evangéliumot az eseményekből – elsősorban az ő életéből, tetteiből és személyéből. Evangelizált szeretnék lenni magam, az örömhír befogadója, hogy aztán hirdethessem Jézus örömhírét, az Isten szeretetéről szóló örömmüzenetet nektek is, felidézve és szemlélve Bulányi György piarista életét és alakját.

Néhány éve történt, hogy valamilyen rendházi megbeszélésre gyűltünk össze. Arról beszélgettünk, hogy mi is a mi piarista identitásunk. Nagy reményekkel vágtunk bele, új módszertani ötletekkel felvértezve. A káprázatos újítás abban állt, hogy ötletbörzét tartottunk, s aztán mindegyikünk pontokat adhatott az általa fontosnak ítélt témáknak. Mindenkinek 10 pontja volt, abból gazdálkodhatott. Súlyozni akartuk a javaslatokat, hogy ne mindennel, hanem csak a legtöbb pontot szerző témával foglalkozzunk. Amikor Gyurka bácsira került a sor, mind a 10 pontját egyetlen témára tette fel: Jézus-követő. Gyurka bácsi szerint ez a válasz arra kérdésre, hogy kik vagyunk – kik legyünk – mi, piaristák: Jézus-követők.

Ilyen volt, így működött Gyurka bácsi. Egyetlen témája volt: a názareti Jézus. Erre tette fel az összes pontját egész életében, valahányszor szavazni vagy döntenie kellett. Így lett szer-

zetes is: „Fejest ugrottam” – írja önéletrajzi visszaemlékezésében. Nem volt ez egyszerű a környezetének, de azt hiszem, saját magának sem.

A környezetében levők ilyenkor azt élhették át, hogy persze-persze, Jézus, de talán jó volna megpróbálni ezt egy kicsit részletezni, és egyáltalán próbáljunk meg szóba állni egymással. Ha mindenki a saját mondanójára teszi az összes pontját, hogy tudunk majd beszélgetni? A radikalizmus tónusa görcsbe merevíthet. A kérdés persze az, hol van az egyensúly a rugalmasság és a megalkuvás között. Mit is jelent az, amiről Illyés Gyula Ditirambus a nőkhöz című verse szól, amelyet Gyurka bácsi adott elő nekünk. Mit jelent az, hogy „a hajlíthatók és görbíthetők, / a szívósan gyengédek”? Hogyan lehet szívósan gyengédnek lenni? – ez a kérdés.

Azt hiszem, Gyurka bácsi nem úgy idézte ezt a verset, mint aki tudja a választ, hanem azért tetszett neki is ez a gondolat, mert kihívást látott benne; ezt szerette volna ő is megtanulni: a szelíd hatalomgyakorlást. Ezért hol itt, hol ott volt; hol erőteljesen lépett fel, hol nagy szelidséggel. A hitelét ennek a tanulásnak az adta, hogy a fejest ugrások következményeit maga is megszenvedte: legyen szó akár a hatalommal való szembeszegülésről, akár a nőtlen Jézust celibátusban követés terhéről.

Ezért tudunk hát azon a bizonyos megbeszélésen is végül mégiscsak szót érteni egymással. Sokszor tűnt úgy a beszélgetéseinkben, hogy a bá-

báskodás szókratészi művészetét gyakorló magatartást, a piarista tanárok eszköztárából sem hiányzó „módszertani provokálást” alkalmazza. Údító volt, ahogyan velünk, a nála fiatalabbakkal beszélt, ahogyan viszonyult hozzánk egy-egy beszélgetésben: bátorított, az előrelépésre serkentett. Soha nem arra szólított, hogy a múltban keressük a ma érvényes megoldásokat. Emlegette ugyan, hogy ő a hatvanhetven évvel ezelőtti gondolkodás- és látásmódjával hogyan közelít meg egy-egy elsőre különös jelenséget közöttünk, de ezt nem azért mondta, hogy megakasszon, hanem azért, mert mindig is tisztességesen akart játszani: jelezni akarta, ő hol tart a megértésben. S utána feszülten figyelt, hogy mi mit mondunk. Legjobb pillanataiban így beszélgetett, így viszonyult hozzánk, fiatalabbakhoz is. Ezért volt felszabadító a közelében lenni, mindenféle rögzültsége, az összes lemezei ellenére. Nem bezárt, hanem felszabadított, s maga is élvezte a beszélgetésben megnyíló szabad tereken járást.

Ez a szabadság az evangélium szabadsága. És valamiféle pedagógia is. A lelkiismeret létében és helyes irányt mutató szavában hívó pädagógosz, a másikat kísérő segítő meggyőződése. Gyurka bácsi hitt abban, hogy egyetlen igazság van, és ez az igazság megszólal – vagy visszhangra talál – bennünk. És hogy éppen ezért érdemes és kell már kicsi kortól kezdve szabadságra vezetni az embereket, s ez már evangelizálás. Ezért nem volt kétféle üzenete: egy a kicsiknek, egy a felnőtteknek. Gyurka

bácsi mindenkit felnőttként kezel: olyannak, akiben jelen van és meg szólal a lelkiismeret. Feltételezte, hogy hallgatósága ilyen értelemben felnőttekből áll – vagy ha nem, felnőttek lesznek attól, amit mond nekik. Nem biztos, hogy ebben teljesen igaza volt, de ez ismét csak egy olyan egyensúly megtalálásának a kérdése, mint amilyenre az előbb találtunk. A válasz itt sem adódik magától. Mindenesetre a Bokor Közösség léte azt bizonyítja, hogy Gyurka bácsi válaszkísérlete elég jó volt. Hiszen érvényes a lelkipásztori gyorsaság: olyan mértékben evangelizálunk, amilyen mértékben evangelizálókat nevelünk.

Kerestem, hogy a Szentírásból milyen képet vagy személyt idéz fel bennem Gyurka bácsi alakja. Bármenyire furcsának hat is, nekem először a nagy küzdő és vitatkozó apostol, a tarszoszi Pál jutott az eszembe. Miért is Szent Pál? Azt hiszem, a küzdelmek, a viták, hadakozások, a konokság, a tekintélyhez való ambivalens viszony, és ugyanakkor erőteljes hangsúlyozása a tekintélynek, a saját tekintélynek: talán ezek miatt. Timothy Radcliffe Domonkos-rendi teológus írja, hogy az egyházon belül is helyénvaló a harag, még az Isten elleni harag is. „Ha több teret nyitnánk a teremtő és reményteli haragnak az egyházon belül, kevesebb romboló harag lenne hitünk ellen az egyházon kívül.” Teremtő és reményteli harag: Tessék, egy újabb egyensúlyi helyzet megtalálásának feladata! Egy újabb evangelizáló feladat. Emberről, Istenről, Isten és ember kapcsolatáról szól ez is.

Mindnyájunkon áll ez. Nemcsak az előljáróinkon. Ha felnőttek akarunk lenni, akkor mindegyikünknek feladata teret nyitni a teremtő és reményteli harag számára az egyházon, a közösségünkön belül. Személyes és közösségi feladat ez.

Aztán azért is Szent Pál jutott eszembe, mert Gyurka bácsi is mélyen átélte a keresztt botrányát. Hadakozott ellene, hol teremtő haraggal, hol reményét veszítve. Pál találmányának tartotta, hogy a keresztnak bármi teológiai jelentősége lenne. Kemény vitája volt Pállal erről. Sőt azt hiszem, hogy a Pállal folytatott vita csak a felszín volt, valójában Istennel küzdött. Úgy, mint egykor Jób vagy Jeremiás. Mi, átlagos emberek, átlagos keresztények nem igazán tudunk ilyenről a magunk életében. A próféták, mint Bulányi

György, igen. Gyurka bácsi nagyon érzékeny volt arra – és helyesen –, hogy ne magyarázzuk ki a keresztt botrányát. Ő mélységesen átélte. Ezt írta nemrég: „A jézusi tanításnak, örömhírének nem hiába reálsummája ez: Keressétek az Isten Országát, és keresztre talál, aki keresi. Joggal merül fel a kérdés: »Élhető« is ez a jézusi Ország, vagy csak »halható«? Lehet élni érte; de ebbe bele kell halnia a létező társadalmi rendben annak, aki megpróbálná.”

Minden porcikája tiltakozott az ellen, amit ő így hívott: „steril misztika”. A tettek embere volt: nem valami elvont kegyelemteni vita szintjén, hanem a mindennapokban; a praxisé, nem az elméleti hitvallásé.

A fiatal piarista

Ezért a másik bibliai kép, amely felidéződött bennem, nem egy személy, hanem egy jelenet: a Golgota. Gyurka bácsi a keresztt alatt, ott, ahol Mária Magdolnát vagy a szeretett tanítványt szoktuk látni. S könnyezve nézi ő is Jézust, a kudarcot vallót; Jézust, akit nagyon szeret. Jézust, akiért lemondott a fiatal lánykákról, a földi szerelemről, a nagy családról, a sok gyerekről – pedig micsoda pátriárka lett volna! Nézi Jézust, akiért börtönt viselt, és megaláztatást; akiért szitokszó lett a neve a gyülekezetben. Hogy fájt ez neki!

Egy másik Domonkos-rendi teológus, Herbert McCabe írja: „Amikor imádkozunk, megéljük azt az örök párbeszédet, amely Isten mint Szülő

és Isten mint Gyermekek között folyik, s amelyet Szentlélek Istennek hívunk. Ez az örök párbeszéd lépett be a mi történelmünkbe Jézus imájában: abban, hogy elfogadta a halált az Atya iránt és irántunk való szeretetből. Mert a keresztt Jézusnak az Atyához mondott imája, hogy az Atya tegye meg, amibe ő belebukott: tegye meg azáltal, hogy szeretettel elfogadja a bukást. És az Atya válasza erre az imádságra a feltámadás volt, Krisztus feltámasztása és a mi feltámasztásunk.”

Gyurka bácsi élete is – az ő „praxisa” – ebbe az imádságba kapcsolódott: Jézus imájába. És részesült Jézus kudarcában is. Milyen döbbenetes, hogy élete utolsó hónapjaiban először eltörött a sarkcsontja, aztán a csípője, utána lebénult a bal keze, majd eltörött a jobb. Ki meri követni őt ide, a szenvedés titkába, a kudarcot valló Jézus imájába?

Talán élete végén megértette, talán a halálában, talán a feltámasztáskor, hogy hogyan is épül Isten országa: hogyan építi Isten az ő országát.

2007-ben ő húzott engem karácsonykor, nekem kellett ajándékot adnia a közösségben. Megkaptam a KIO kötetét, a Napló 91-es füzetét és egy kísérő levelet, egy verset. E vers utolsó három szakasza így hangzik:

„Sokat találsz majd benne,
Botrányosat. De bízom Benned:
Nem botránkozol, hiszen ismered,
Akitől, amíg él, csak olyan telik,
Amit ajkára ad egyetlen
Szerelme, a Názáreti.

Vége, vége, nincs tovább,
Megizzádt, s koszorús homlokát
Megtörölheti, s Pegazust is, a lovát.”

Mennyei Atyánk!

Köszönöm, hogy adtad nekünk Gyurka bácsit. Köszönöm, hogy egy közösségben élhettem veled, megismerhettem, közel kerülhettem hozzá. Kérlek, tedd képessé Gyurka bácsit és minket is a te irgalmas szereteted befogadására. Add, hogy meghalljuk sugallataidat, és bátran és hűségesen, rád hagyatkozva merjük is tettekre váltani, amit megmutatsz nekünk lelkiismeretünkben. Add, hogy Gyurka bácsival együtt élhessünk majd egyetlen szerelmünk, a Názáreti, a te Szent Fiad közösségében. Ámen.

Urban József
piarista tartományfőnök